

Organizacija datoteka

Indeksne datoteke s B-stabloma

B-stablo, formiranje, traženje,
ažuriranje i obrada indeksne
datoteke sa B-stablom

OD – Datoteke s B-stabloma

1

Sadržaj

- Osnovno B-stablo
- Formiranje datoteke s B-stablom
- Traženje u datoteci s B-stablom
- Obrada datoteke s B-stablom
- Ažuriranje datoteke s B-stablom
- Ocena karakteristika datoteka s B-stablom
- B*-stablo, B[#]-stablo, B⁺-stablo
- Indeks-sekvencijalna datoteka s B-stablom

OD – Datoteke s B-stabloma

2 / 75

2

Osnovno B-stablo

- **B-stablo**

- puno stablo i stablo traženja
- gusto popunjeni, dinamički indeks
- visine h
  - svi listovi su na jednakoj udaljenosti od korena
  - put od korena do bilo kog lista je iste dužine
- ranga r ($r \geq 2$)
  - uvodi ograničenje na dozvoljeni broj elemenata u svakom čvoru
- reda $n = 2r + 1$

Osnovno B-stablo

- **B-stablo**

- čvor = blok zone indeksa
- čvor sadrži niz elemenata
- element = propagirana vrednost ključa iz primarne zone
- svaki čvor sadrži maksimalno $2r$ elemenata
- svaki čvor, izuzev korena, sadrži minimalno r elemenata
- koren sadrži minimalno 1 element
- svaki čvor sa m elemenata, koji ne predstavlja list, poseduje $m + 1$ direktno podređenih čvorova

Osnovno B-stablo

- Format čvora B-stabla

- niz elemenata
- svaki element: trojka (k_e, A_e, P_e) , $e \in \{1, \dots, m\}$
  - k_e vrednost ključa sloga S_i ($i \in \{1, 2, \dots, N\}$)
  - A_e pridruženi podatak
  - P_e pokazivač ka podstablu s većim vrednostima ključa od k_e

Zaglavlje bloka	P_0							Neiskorišteni prostor	
		k_1	A_1	P_1	k_2	A_2	P_2		...

- Uslovi stabla traženja

- $(\forall i \in \{1, \dots, m-1\})(k_i < k_{i+1})$
- $(\forall k \in K(P_0))(k < k_1)$
- $(\forall i \in \{1, \dots, m-1\})(\forall k \in K(P_i))(k_{i-1} < k < k_i)$
- $(\forall k \in K(P_m))(k_m < k)$

OD – Datoteke s B-stablina

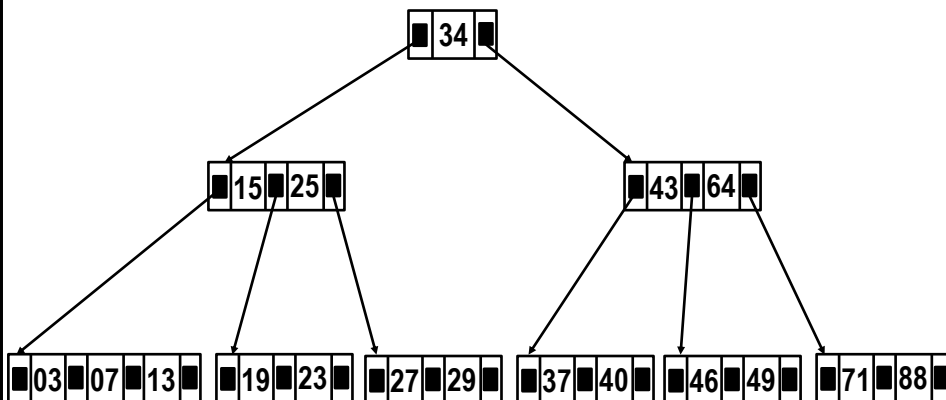
5 / 75

5

Osnovno B-stablo

- Primer:

- B-stablo sa $N = 18$ slogova, ranga $r = 2$, visine $h = 3$

OD – Datoteke s B-stablina

6 / 75

6

Osnovno B-stablo

- Popunjenost B-stabla
  - za isti broj slogova N i rang r , B-stablo može posedovati različite visine i različite brojeve čvorova
- Ekstremni slučajevi popunjenosti B-stabla
  - **poluprazno (polupuno) B-stablo**
    - svi čvorovi, osim korena, sadrže po r elemenata
    - koren sadrži samo 1 element
    - stablo ne može biti manje popunjeno od polupraznog
  - **kompletno (popunjeno) B-stablo**
    - svi čvorovi sadrže po $2r$ elemenata
    - stablo ne može biti više popunjeno od kompletnog

Osnovno B-stablo

- **Broj čvorova i elemenata**
  - na različitim nivoima hijerarhije B-stabla ranga r

Nivo	Visina	Kompletno B-stablo		Poluprazno B-stablo	
		Broj čvorova	Broj elemenata	Broj čvorova	Broj elemenata
0	1	1	$2r$	1	1
1	2	$(2r + 1)^1$	$2r(2r + 1)^1$	2	$2r$
2	3	$(2r + 1)^2$	$2r(2r + 1)^2$	$2(r + 1)^1$	$2r(r + 1)^1$
...	...	...	...	...	...
$i - 1$	i	$(2r + 1)^{i-1}$	$2r(2r + 1)^{i-1}$	$2(r + 1)^{i-2}$	$2r(r + 1)^{i-2}$
...	...	...	...	...	...
$h - 1$	h	$(2r + 1)^{h-1}$	$2r(2r + 1)^{h-1}$	$2(r + 1)^{h-2}$	$2r(r + 1)^{h-2}$

Osnovno B-stablo

- **Broj čvorova stabla**

- kompletno stablo

$$C_{kp} = \sum_{i=1}^h (2r+1)^{i-1} = \sum_{i=0}^{h-1} (2r+1)^i = \frac{(2r+1)^h - 1}{2r}$$

- poluprazno stablo

$$C_{pp} = 1 + 2 \sum_{i=1}^{h-1} (r+1)^{i-1} = 1 + 2 \sum_{i=0}^{h-2} (r+1)^i = 1 + 2 \frac{(r+1)^{h-1} - 1}{r}$$

Osnovno B-stablo

- **Broj čvorova i visina stabla**

- kompletno stablo

$$C_{kp} = \frac{(2r+1)^h - 1}{2r}, \quad N = 2rC_{kp} \Rightarrow N = (2r+1)^h - 1$$

$$h_{kp} = \log_{2r+1}(N+1), \quad h_{min} = \lceil \log_{2r+1}(N+1) \rceil$$

$$C_{kp} = \frac{N}{2r}, \quad C_{min} = \left\lceil \frac{N}{2r} \right\rceil$$

- visina ne može biti manja od h_{min}
- ukupan broj čvorova ne može biti manji od C_{min}

Osnovno B-stablo

- Broj čvorova i visina stabla

– poluprazno stablo

$$C_{pp} = 1 + 2 \frac{(r+1)^{h-1} - 1}{r}, \quad N = 1 + r(C_{pp} - 1) \Rightarrow N = 2(r+1)^{h-1} - 1$$

$$h_{pp} = 1 + \log_{r+1} \frac{N+1}{2}, \quad h_{max} = 1 + \left\lceil \log_{r+1} \frac{N+1}{2} \right\rceil$$

$$C_{pp} = 1 + \frac{N-1}{r}, \quad C_{max} = 1 + \left\lceil \frac{N-1}{r} \right\rceil$$

- visina ne može biti veća od h_{max}
- ukupan broj čvorova ne može biti veći od C_{max}

Osnovno B-stablo

- Broj čvorova i visina stabla

– $h_{min} \leq h \leq h_{max}, C_{min} \leq C \leq C_{max}$

N	r	h_{min}	h_{max}	C_{min}	C_{max}
10^3	50	2	2	10	20
10^4	50	2	3	10^2	$2 \cdot 10^2$
10^5	50	3	3	10^3	$2 \cdot 10^3$
10^6	50	3	4	10^4	$2 \cdot 10^4$

$$h_{min} = \lceil \log_{2r+1}(N+1) \rceil \quad h_{max} = 1 + \left\lceil \log_{r+1} \frac{N+1}{2} \right\rceil$$

$$C_{min} = \left\lceil \frac{N}{2r} \right\rceil \quad C_{max} = 1 + \left\lceil \frac{N-1}{r} \right\rceil$$

Sadržaj

- Osnovno B-stablo
- **Formiranje datoteke s B-stablom**
- Traženje u datoteci s B-stablom
- Obrada datoteke s B-stablom
- Ažuriranje datoteke s B-stablom
- Ocena karakteristika datoteka s B-stablom
- B*-stablo, B[#]-stablo, B⁺-stablo
- Indeks-sekvencijalna datoteka s B-stablom

Formiranje datoteke s B-stablom

- **Indeksna metoda pristupa**
  - operativni sistem
    - OS mainframe računara poseduju metode pristupa za formiranje, korišćenje i ažuriranje indeksnih datoteka sa B-stabloma
  - programski jezici
    - korišćenje specijalizovanih biblioteka za indeksnu metodu pristupa, ili
    - korisnici sami pišu svoje metode
  - SUBP
    - poseduju sopstvene indeksne metode pristupa
    - koriste ih u izgradnji fizičkih struktura baza podataka

Formiranje datoteke s B-stablom

- **Struktura datoteke s B-stablom**
  - **zona indeksa: spregnuta struktura, B-stablo**
    - dinamički, gusto popunjeni indeks
      - svaka vrednost ključa primarne zone propagira se u zonu indeksa
    - dinamičko ažuriranje – prati ažuriranje primarne zone
    - omogućava traženja u primarnoj zoni
  - **primarna zona: serijska datoteka**
    - iskorišćenje dobrih osobina serijske datoteke pri ažuriranju
      - pod pretpostavkom da se traženja ne vrše direktno u serijskoj datoteci

Formiranje datoteke s B-stablom

- **Formiranje datoteke s B-stablom**
  - **formiranje primarne zone**
    - preuzimanjem postojeće (serijske) datoteke ili
    - sukcesivnim učitavanjem slogova ulazne (serijske) datoteke
  - **formiranje zone indeksa**
    - upisivanje zaglavlja stabla traženja u zonu indeksa
      - inicijalno, nedefinisane vrednosti pokazivača na koren stabla i krajnji levi čvor stabla
      - inicijalizuje se pokazivač na prvi blok u lancu praznih blokova
    - formiranje lanca praznih blokova (čvorova)
    - sukcesivno čitanje slogova primarne zone i formiranje B-stabla, dinamičkim upisivanjem novih elemenata
    - upisivanje prvog elementa $\Rightarrow$ formiranje korena stabla

Formiranje datoteke s B-stablom

• Upis novog elementa u B-stablo

- prethodi mu neuspešno traženje elementa (tso)
  - započinje u korenu
  - uvek završava u listu
    - upoređivanjem argumenta traženja s vrednostima ključa u svakom čvoru i
    - praćenjem pokazivača na čvorove na jednom pristupnom putu od korena do lista
- započinje na mestu zaustavljanja neuspešnog traženja u listu
- list može biti potpuno ili delimično popunjen

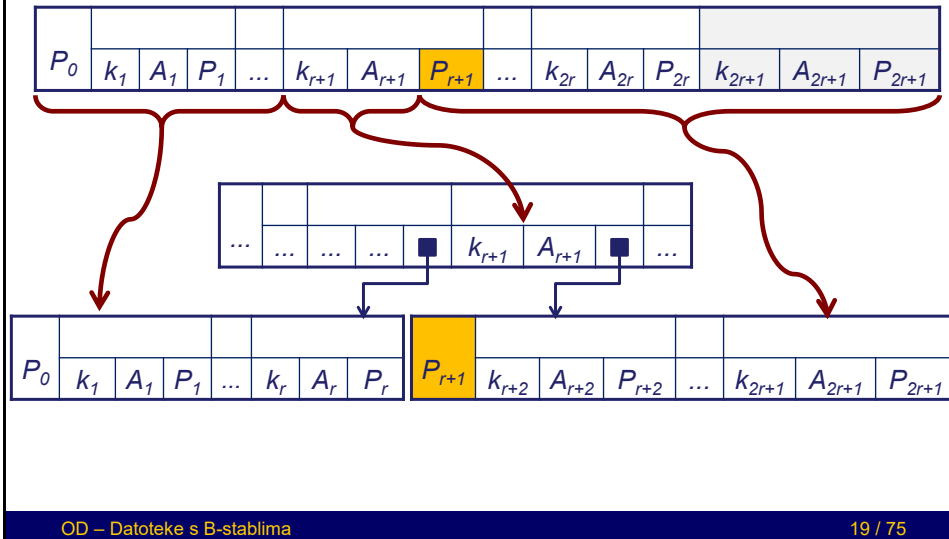
Formiranje datoteke s B-stablom

• Upis novog elementa u B-stablo

- aktuelni broj elemenata u listu m_e – dve mogućnosti
- **(A)** delimično popunjen list: $m_e < 2r$
  - novi element upisuje se na poziciju zaustavljanja traženja
  - elementi s većom vrednošću ključa u čvoru pomeraju se za jednu poziciju udesno
- **(B)** potpuno popunjen list: $m_e = 2r$
  - podela lista na dva lista – alocira se novi, desni list
  - formira se u OM uređeni niz od $2r + 1$ elemenata
    - prva polovina niza ostaje u levom (postojećem) listu:
    - srednji element upisuje se u nadređeni čvor - može izazvati deljenje nadređenog čvora
    - druga polovina niza upisuje se u desni (novi) list
  - ukoliko se deli koren, dolazi do formiranja novog korena i povećavanja visine stabla za 1

Formiranje datoteke s B-stablom

- **Upis novog elementa u B-stablo**

19

Formiranje datoteke s B-stablom

- **Primer**

- ulazna serijska datoteka – primarna zona

34	07	03	15	19	29	64	43	23	27	13	49	25	71	88	37	46	40
----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

- $N = 18$ slogova
- rang stabla: $r = 2$
- visina stabla: $h = 3$
- kapacitet svakog čvora: $2r = 4$ elementa

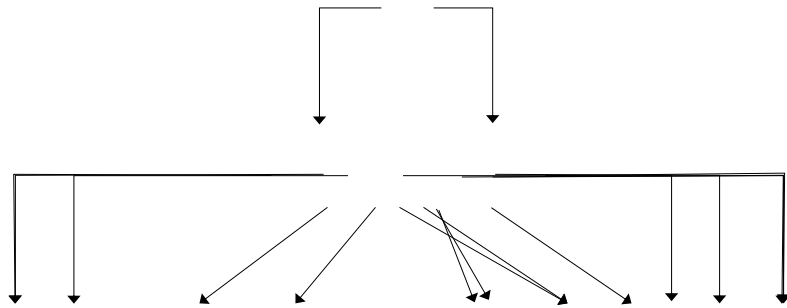
OD – Datoteke s B-stabloma

20 / 75

20

Formiranje datoteke s B-stablom

34	07	03	15	19	29	64	43	23	27	13	49	25	71	88	37	46	40
----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

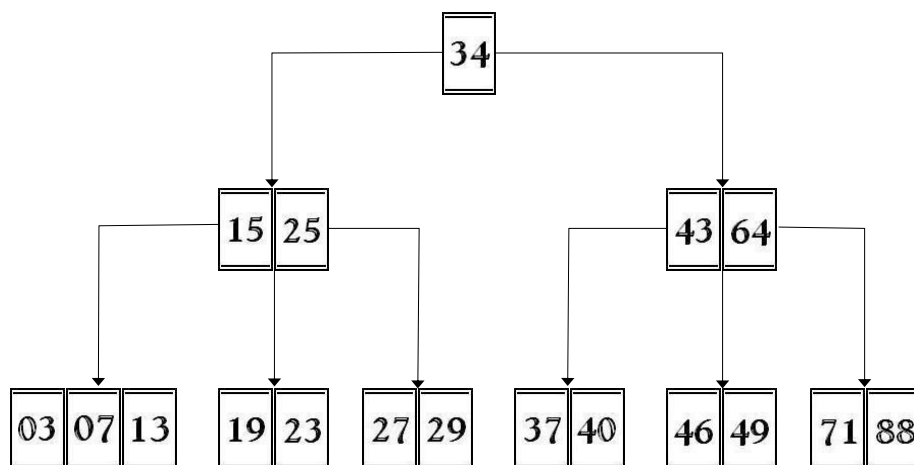

OD – Datoteke s B-stabloma

21 / 75

21

Formiranje datoteke s B-stablom

OD – Datoteke s B-stabloma

22 / 75

22

Sadržaj

- Osnovno B-stablo
- Formiranje datoteke s B-stablom
- Traženje u datoteci s B-stablom
- Obrada datoteke s B-stablom
- Ažuriranje datoteke s B-stablom
- Ocena karakteristika datoteka s B-stablom
- B*-stablo, B[#]-stablo, B⁺-stablo
- Indeks-sekvencijalna datoteka s B-stablom

Traženje u datoteci s B-stablom

- **Traženje logički narednog sloga**
  - modifikovani simetrični postupak prolaska kroz B-stablo
    - naizmenično pristupanje listovima i njihovim nadređenim elementima
  - vrši se od tekućeg elementa stabla
    - inicijalno, tekući element stabla je element sa najmanjom vrednošću ključa u krajnjem levom listu
  - upoređuju se argument traženja a i vrednosti ključa elemenata stabla k_e
    - traženje se uspešno završava kada je $a = k_e$
    - neuspešno traženje završava se nailaskom na element sa $k_e > a$ ili nailaskom na kraj krajnjeg desnog lista

Traženje u datoteci s B-stablom

- **Traženje logički narednog sloga**

- sa h bafera u OM
- uspešno

$$0 \leq R_u \leq C_{max} + 1$$

- neuspešno

$$0 \leq R_n \leq C_{max}$$

Traženje u datoteci s B-stablom

- **Traženje slučajno odabranog sloga**

- traženje započinje u korenu stabla
  - eventualno se nastavlja u podređenim čvorovima
  - završava se u čvoru u kojem je element pronađen ili u listu
  - na svakom nivou hijerarhije stabla pristupa se najviše jednom čvoru
- upoređuju se argument traženja a i vrednosti ključa elemenata stabla k_e
- ako se pri traženju nađe element, za koji je $a = k_e$
  - traženom slogu pristupa se na osnovu adrese A_e
- ako se, pri traženju u čvoru, dođe do elementa sa $k_e > a$
  - traženje se nastavlja u odgovarajućem podstablu

Traženje u datoteci s B-stablom

- **Traženje slučajno odabranog sloga**

- uspešno, završava u bilo kojem čvoru
  - broj pristupa, samo jedan bafer u OM za stablo pristupa

$$1 \leq R_u \leq h + 1$$

- neuspešno, završava uvek u listu
  - broj pristupa, samo jedan bafer u OM za stablo pristupa

$$R_n = h$$

- celo stablo u OM: $R_u = R_n = 0$

Sadržaj

- Osnovno B-stablo
- Formiranje datoteke s B-stablom
- Traženje u datoteci s B-stablom
- **Obrada datoteke s B-stablom**
- Ažuriranje datoteke s B-stablom
- Ocena karakteristika datoteka s B-stablom
- B*-stablo, B[#]-stablo, B⁺-stablo
- Indeks-sekvencijalna datoteka s B-stablom

Obrada datoteke s B-stablom

- Može se koristiti
  - primarno kao obrađivana, ali može i kao vodeća
  - i u režimu redosledne i u režimu direktne obrade
  - u svim slučajevima, pokazuje solidne performanse

Obrada datoteke s B-stablom

- Ukupan broj pristupa datoteci
  - da li je stablo kompletno ili poluprazno
    - broj čvorova kompletnog stabla je najmanji mogući, a polupraznog najveći mogući
  - da li je rezervisano h bafera za ceo pristupni put ili samo 1 bafer za čvorove B-stabla
    - u slučaju h bafera, ceo pristupni put staje u OM pa se svakom čvoru stabla pristupa tačno jedanput
    - u slučaju jednog bafera, svakom neterminalnom čvoru mora se pristupati barem onoliko puta koliko elemenata poseduje
  - da li su sukcesivno traženi slogovi u primarnoj zoni uvek smešteni u fizički susedne lokacije, ili uvek u lokacije različitih blokova

Obrada datoteke s B-stablom

- **Redosledna obrada**

- i kao vodeća i kao obrađivana
- ukupan broj pristupa datoteci R_{uk}^r sa h bafera

$$C_{\min} + \left\lceil \frac{N}{f} \right\rceil \leq R_{uk}^r \leq C_{\max} + N$$

Obrada datoteke s B-stablom

- **Direktna obrada**

- putem vodeće datoteke sa $N_v = N_v^u + N_v^n$ slogova
  - N_v^u slogova koji iniciraju uspešno traženje
  - N_v^n slogova koji iniciraju neuspešno traženje
- relativno brz pristup slučajno odabranom slogu
- ukupan broj pristupa R_{uk}^d

$$R_{uk}^d = R_u N_v^u + R_n N_v^n$$

Sadržaj

- Osnovno B-stablo
- Formiranje datoteke s B-stablom
- Traženje u datoteci s B-stablom
- Obrada datoteke s B-stablom
- **Ažuriranje datoteke s B-stablom**
- Ocena karakteristika datoteka s B-stablom
- B*-stablo, B[#]-stablo, B⁺-stablo
- Indeks-sekvencijalna datoteka s B-stablom

Ažuriranje datoteke s B-stablom

- **Upis novog i brisanje postojećeg sloga**
  - vrši se u režimu direktne obrade
  - izvodi ga metoda pristupa na zahtev aplikativnog programa
  - vrši se upis, odnosno logičko brisanje elementa iz primarne zone i odgovarajućeg elementa iz stabla pristupa
- **Upis novog elementa u B-stablo**
  - na isti način, kao u slučaju formiranja B-stabla

Ažuriranje datoteke s B-stablom

- **Brisanje elementa iz B-stabla**
  - prethodi mu uspešno traženje
  - logičko brisanje sloga u primarnoj zoni
  - fizičko brisanje elementa iz B-stabla
  - element se sme fizički izbrisati jedino ako se nalazi u listu

Ažuriranje datoteke s B-stablom

- **Brisanje elementa iz B-stabla**
  - **(A) element za brisanje nalazi se u listu**
    - **(A1) list sadrži $m_e > r$ elemenata ili je koren stabla**
      - fizičko oslobađanje lokacije izbrisanog elementa
      - po potrebi, pomeranje ostalih elemenata u listu za jednu poziciju ulevo
      - nakon brisanja, u listu ostaje $m_e - 1 \geq r$ elemenata
    - **(A2) list sadrži $m_e = r$ elemenata i nije koren stabla**
      - fizičko oslobađanje lokacije izbrisanog elementa nije dozvoljeno
        - » svaki čvor, osim korena, mora imati minimalno r elemenata
      - **(A21) postoji barem jedan susedni čvor sa $m_f > r$ elemenata**
        - » primena **tehnike pozajmljivanja elemenata** iz susednog čvora
      - **(A22) svi susedni čvorovi imaju $m_f = r$ elemenata**
        - » primena **tehnike spajanja dva čvora** u jedan

Ažuriranje datoteke s B-stablom

• **Brisanje elementa iz B-stabla**

– susedni čvorovi

- čvorovi C_e i C_f su susedni, ako imaju zajednički direktno nadređeni čvor C i ako važi

$$(\exists! k \in K(C))(k_m < k < k_f)$$

- $K(C)$ - skup vrednosti ključa u čvoru C
- k_m - najveća vrednost ključa u čvoru C_e
- k_f - najmanja vrednost ključa u čvoru C_f

Ažuriranje datoteke s B-stablom

• **Brisanje elementa iz B-stabla**

– tehnika pozajmljivanja elemenata od suseda

- formira se u OM uređeni niz od $m_f + r - 1 + 1$ elemenata
  - svi elementi susednog čvora, jedan nadređeni i $r - 1$ element čvora iz kojeg se briše element
  - $\lfloor (m_f + r) / 2 \rfloor$ elemenata smešta se u levi susedni čvor
  - $\lfloor (m_f + r) / 2 \rfloor + 1$ -vi element smešta se u nadređeni čvor
  - preostali elementi smeštaju se u desni susedni čvor

– tehnika spajanja dva susedna čvora u jedan

- formira se u OM uređeni niz od $r + r - 1 + 1$ elemenata
  - r elemenata susednog čvora, jedan nadređeni i $r - 1$ element čvora iz kojeg se briše element
  - svih $2r$ elemenata smešta se u levi susedni čvor
  - desni susedni čvor postaje prazan – dealocira se
  - fizičko brisanje elementa iz nadređenog čvora

Ažuriranje datoteke s B-stablom

- **Brisanje elementa iz B-stabla**
  - **tehnika spajanja dva susedna čvora u jedan**
    - fizičko brisanje elementa iz nadređenog čvora
    - može izazvati novo pozajmljivanje ili spajanje čvorova, na višem nivou u stablu
    - u ekstremnom slučaju, može doći do spajanja jedina dva direktno podređena čvora korenu
      - izaziva dealociranje korena i smanjenje visine stabla za jedan

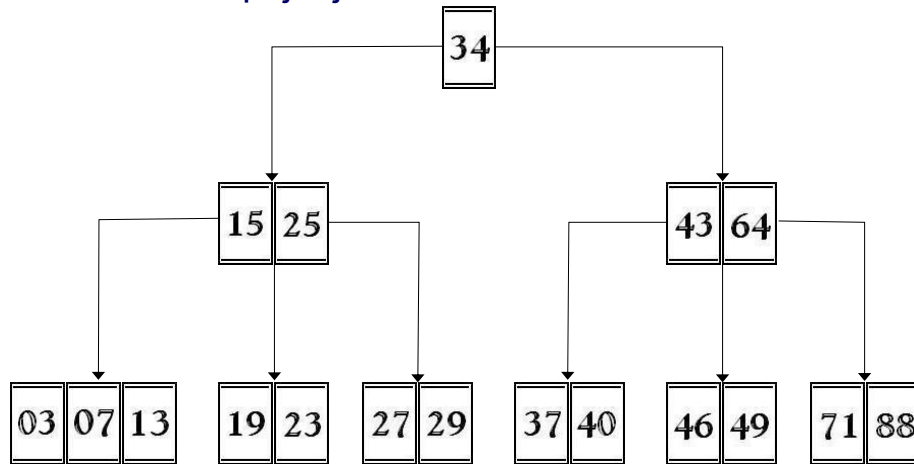
Ažuriranje datoteke s B-stablom

- **Brisanje elementa iz B-stabla**
  - **(B) element za brisanje ne nalazi se u listu**
    - zamena elementom koji sadrži prvu veću vrednost ključa
    - predstavlja krajnji levi element u krajnjem levom čvoru desnog podstabla u odnosu na element koji se briše
    - nakon zamene (upisivanja u lokaciju izbrisanog elementa), element s prvom većom vrednošću ključa fizički se briše iz lista
    - povratak na slučaj (A) – primena za fizičko brisanje elementa s prvom većom vrednošću ključa

Ažuriranje datoteke s B-stablom

- Tehnika spajanja

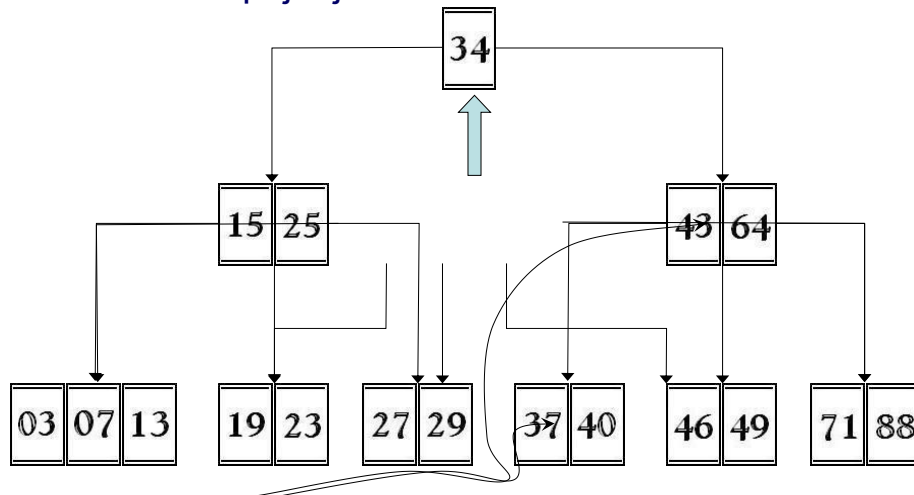
OD – Datoteke s B-stabloma

41 / 75

41

Ažuriranje datoteke s B-stablom

- Tehnika spajanja

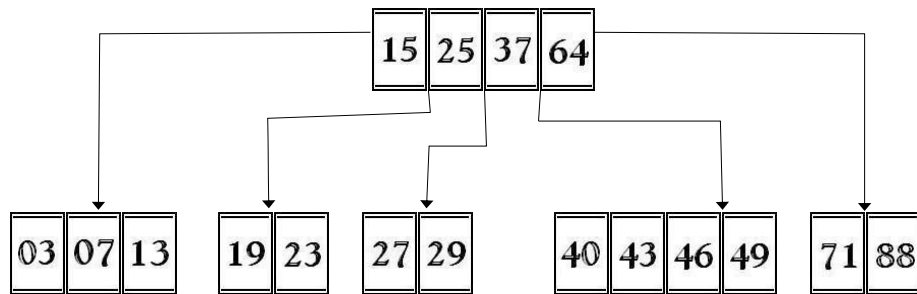
OD – Datoteke s B-stabloma

42 / 75

42

Ažuriranje datoteke s B-stablom

- Tehnika spajanja

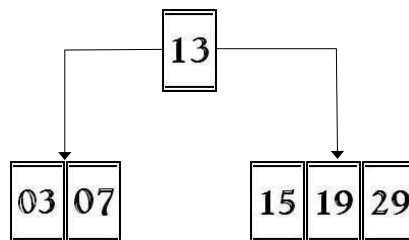
OD – Datoteke s B-stabloma

43 / 75

43

Ažuriranje datoteke s B-stablom

- Tehnika pozajmljivanja

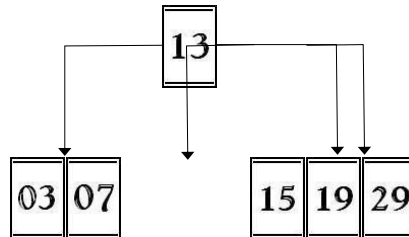
OD – Datoteke s B-stabloma

44 / 75

44

Ažuriranje datoteke s B-stablom

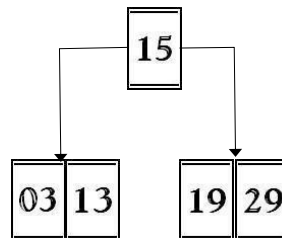
- Tehnika pozajmljivanja

45

Ažuriranje datoteke s B-stablom

- Tehnika pozajmljivanja

46

Sadržaj

- Osnovno B-stablo
- Formiranje datoteke s B-stablom
- Traženje u datoteci s B-stablom
- Obrada datoteke s B-stablom
- Ažuriranje datoteke s B-stablom
- Ocena karakteristika datoteka s B-stablom
- B*-stablo, B[#]-stablo, B⁺-stablo
- Indeks-sekvencijalna datoteka s B-stablom

Ocena karakteristika datoteka s B-stabl.

- **Prednosti**
  - pokazuju uravnotežene performanse pri direktnoj i redoslednoj obradi
  - ne kvare se performanse obrade u vremenu
    - kao posledica naknadnih ažuriranja
  - u odnosu na indeks-sekvencijalne datoteke
    - ne zahtevaju postojanje zone prekoračenja
      - struktura primarne zone odgovara strukturi serijske datoteke
    - maksimalni broj pristupa pri traženju slučajno odabranog sloga moguće je unapred proceniti

Ocena karakteristika datoteka s B-stabl.

- **Nedostaci**

- nije najpogodnije rešenje za redoslednu obradu
  - broj pristupa datoteci zavisi od rasporeda slogova u serijskoj primarnoj zoni
  - bez h bafera u OM
    - potreba višestrukog pristupanja neterminalnim čvorovima
- deljenje čvorova favorizuje izgradnju polupraznog B-stabla
  - kada se formiranje datoteke vrši na osnovu sekvencijalne ulazne datoteke
  - svi listovi, osim krajnjeg desnog, uvek poluprazni
  - česta situacija u praksi, kada se vrednosti ključa generišu automatski, inkrementiranjem

Sadržaj

- Osnovno B-stablo
- Formiranje datoteke s B-stablom
- Traženje u datoteci s B-stablom
- Obrada datoteke s B-stablom
- Ažuriranje datoteke s B-stablom
- Ocena karakteristika datoteka s B-stablom
- B*-stablo, B[#]-stablo, B⁺-stablo
- Indeks-sekvencijalna datoteka s B-stablom

B*-stablo, B#-stablo, B+-stablo

- **B*-stablo**

- strukturalno isto, kao osnovno B-stablo
- **tehnika prelivanja**
  - ublažavanje problema favorizacije polupraznog stabla
  - primenjuje se pri upisu novog elementa u stablo
    - kada je čvor C_e u koji se upisuje element kompletan, a
    - bar jedan od njegovih susednih čvorova C_r sadrži $m_r < 2r$ elemenata
  - formira se u OM uređeni niz od $m_r + 2r + 1 + 1$ elemenata
    - svi elementi susednog čvora, jedan nadređeni i $2r + 1$ elemenata čvora u koji se upisuje element
    - $\lfloor (m_r + 2r + 2) / 2 \rfloor$ elemenata smešta se u levi susedni čvor
    - $\lfloor (m_r + 2r + 2) / 2 \rfloor + 1$ -vi element smešta se u nadređeni čvor
    - preostali elementi smeštaju se u desni susedni čvor
- favorizacija 75% popunjenosti stabla

OD – Datoteke s B-stablina

51 / 75

51

B*-stablo, B#-stablo, B+-stablo

- **B#-stablo**

- varijanta B*-stabla
- garantuje se minimalna popunjenost 66%
  - za sve čvorove na svim nivoima hijerarhije, osim na prva dva
- **tehnika distribuiranog deljenja**
  - primenjuje se pri upisu novog elementa u stablo
    - kada je čvor C_e u koji se upisuje element kompletan i kompletni su svi njegovi susedi
  - elementi susednih čvorova C_e i C_r distribuiraju se u tri čvora

OD – Datoteke s B-stablina

52 / 75

52

B*-stablo, B#-stablo, B+-stablo

- **B#-stablo**

- **tehnika distribuiranog deljenja**

- elementi susednih čvorova C_e i C_f distribuiraju se u tri čvora
- formira se u OM uređeni niz od $2r + 2r + 1 + 1$ elemenata
  - $2r$ elemenata susednog čvora, jedan nadređeni i $2r + 1$ elemenata čvora u koji se upisuje element
  - $\lfloor (4r + 2) / 3 \rfloor$ elemenata smešta se u levi susedni čvor
  - $\lfloor (4r + 2) / 3 \rfloor + 1$ -vi element smešta se u nadređeni čvor
  - $\lfloor (4r + 1) / 3 \rfloor$ elemenata smešta se u srednji susedni čvor
  - $\lfloor (4r + 2) / 3 \rfloor + \lfloor (4r + 1) / 3 \rfloor + 2$ -gi element smešta se u nadređeni čvor
  - preostalih $\lfloor 4r / 3 \rfloor$ elemenata smešta se u novoalocirani, desni susedni čvor

B*-stablo, B#-stablo, B+-stablo

- **B+-stablo**

- modifikacija osnovnog B-stabla
  - prevazilaženje glavnog nedostatka osnovnog B-stabla, ili neke od njegovih varijanti
  - pri traženju logički narednog sloga potrebno je pristupati svim čvorovima stabla
- u slučaju B+-stabla, za traženje logički narednog sloga dovoljno je pristupati samo listovima

B*-stablo, B#-stablo, B+-stablo

• B+-stablo

- strukturalno drugačije od osnovnog B-stabla
  - vrednosti ključa svih slogova nalaze se uređene u listovima
  - svi listovi su spregnuti
    - sadrže informaciju o svim logičkim vezama između slogova
  - čvorovi na višim nivoima stabla traženja sadrže najmanje vrednosti ključa iz svakog lista osim iz krajnjeg levog
  - vrednosti ključa čvorova koji ne predstavljaju listove, u nadređenim čvorovima ne ponavljaju se
  - logika formiranja neterminalnih čvorova odgovara strukturi osnovnog B-stabla

B*-stablo, B#-stablo, B+-stablo

• Format čvora B+-stabla

- niz elemenata
- svaki element: dvojka (k_e, P_e) , $e \in \{1, \dots, m\}$
  - k_e - vrednost ključa sloga S_i ($i \in \{1, 2, \dots, N\}$)
  - P_e - pokazivač ka podstablu, za neterminalni čvor ili bloku u primarnoj zoni, u slučaju lista

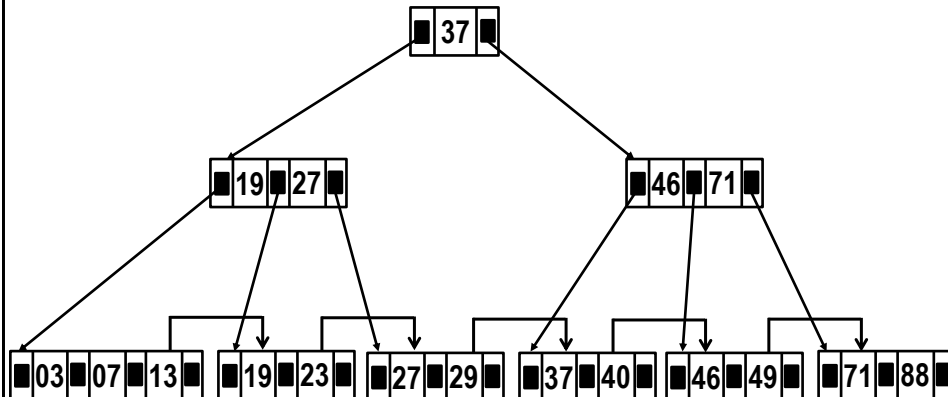
Zaglavlje bloka	P_0	k_1	P_1	k_2	P_2	...	k_m	P_m	Neiskorišćeni prostor
-----------------	-------	-------	-------	-------	-------	-----	-------	-------	-----------------------

- Uslovi stabla traženja
  - $(\forall i \in \{1, \dots, m-1\})(k_i < k_{i+1})$
  - $(\forall k \in K(P_0))(k < k_1)$
  - $(\forall i \in \{1, \dots, m-1\})(\forall k \in K(P_i))(k_i \leq k < k_{i+1})$
  - $(\forall k \in K(P_m))(k_m \leq k)$

Primer B⁺-stabla

- Primer:

- B-stablo sa $N = 13$ slogova, ranga $r = 2$, visine $h = 3$

OD – Datoteke s B-stablima

57 / 75

57

B*-stablo, B[#]-stablo, B⁺-stablo

- **Formiranje B⁺-stabla**

- analogan postupak formiranju osnovnog B-stabla, ili neke njegove varijante (B* ili B[#]-stablo)
  - mogu se koristiti postupci preliivanja, običnog ili distribuiranog deljenja, na uobičajen način
- **tehnika deljenja lista - specifičnosti**
  - formira se u OM uređeni niz od $2r + 1$ elemenata
    - svi elementi datog čvora i jedan novododati
    - $\lfloor (2r + 1) / 2 \rfloor = r$ elemenata smešta se u levi susjedni čvor
    - $r + 1$ -vi element smešta se u nadređeni čvor
    - **$r + 1$ -vi element** i svih preostalih r elemenata smešta se u novoalocirani, desni susjedni čvor
      - » ponavljanje istog elementa i u nadređenom čvoru i u desnom susedu
  - neterminalni čvorovi dele se na isti način kao kod B-stabla

OD – Datoteke s B-stablima

58 / 75

58

B*-stablo, B[#]-stablo, B⁺-stablo

• Formiranje B⁺-stabla

– tehnika prelivanja u listovima - specifičnosti

- formira se u OM uređeni niz od $m_f + 2r + 1 + 1$ elemenata
  - svi elementi susjednog čvora, jedan nadređeni i $2r + 1$ elemenata čvora u koji se upisuje element
  - $\lfloor (m_f + 2r + 2) / 2 \rfloor$ elemenata smešta se u levi susadni čvor
  - $\lfloor (m_f + 2r + 2) / 2 \rfloor + 1$ -vi element smešta se u nadređeni čvor
  - $\lfloor (m_f + 2r + 2) / 2 \rfloor + 1$ -vi element i svi preostali elementi smeštaju se u desni susadni čvor
- prelivanje u neterminalnim čvorovima vrši se na isti način kao kod osnovnog B-stabla

B*-stablo, B[#]-stablo, B⁺-stablo

• Traženje u B⁺-stablu

– traženje logički narednog sloga

- vrši se isključivo u listovima B⁺-stabla
- primenom kombinacije metoda linearnog traženja i metode praćenja pokazivača
- vrši se od tekućeg elementa B⁺-stabla

– redosledna obrada

- prolazak kroz sve listove B⁺-stabla i pristupanje primarnoj zoni

$$C_h^{min} + \left\lceil \frac{N_v^u}{f} \right\rceil \leq R_{uk}^r \leq C_h^{max} + N_v^u$$

$$\left\lceil \frac{N}{2r} \right\rceil + \left\lceil \frac{N_v^u}{f} \right\rceil \leq R_{uk}^r \leq \left\lfloor \frac{N}{r} \right\rfloor + N_v^u$$

B*-stablo, B#-stablo, B+-stablo

• Traženje u B+-stablu

– traženje slučajno odabranog sloga

- počinje u korenu B+-stabla i uvek se završava u jednom od listova – i za uspešno i za neuspešno traženje
  - ako je $a < k_e$, dalje se prati pokazivač P_{e-1}
  - ako je $a \geq k_e$, prati se pokazivač P_e – stiže se do lista

– broj pristupa, uspešno

- samo jedan bafer u OM za stablo pristupa

$$R_u = h^+ + 1$$

– broj pristupa, neuspešno

- samo jedan bafer u OM za stablo pristupa

$$R_n = h^+$$

B*-stablo, B#-stablo, B+-stablo

• Traženje u B+-stablu

– visina kompletnog B+-stabla

$$C_h^{kp} = (2r+1)^{h-1}, \quad N = 2rC_h^{kp} \Rightarrow \frac{N}{2r} = (2r+1)^{h-1}$$

$$h_{kp}^+ = 1 + \log_{2r+1} \frac{N}{2r}, \quad h_{min}^+ = 1 + \left\lceil \log_{2r+1} \frac{N}{2r} \right\rceil$$

– visina polupraznog B+-stabla

$$C_h^{pp} = 2(r+1)^{h-2}, \quad N = rC_h^{pp} \Rightarrow \frac{N}{2r} = (r+1)^{h-2}$$

$$h_{pp}^+ = 2 + \log_{r+1} \frac{N}{2r}, \quad h_{max}^+ = 2 + \left\lceil \log_{r+1} \frac{N}{2r} \right\rceil$$

B*-stablo, B#-stablo, B+-stablo

- Visine B-stabla i B+-stabla

$$- h_{min}^+ \leq h^+ \leq h_{max}^+$$

N	r	h_{min}	h_{max}	h_{min}^+	h_{max}^+
10^3	50	2	2	2	2
10^4	50	2	3	2	3
10^5	50	3	3	3	3
10^6	50	3	4	3	4

$$h_{min}^+ = 1 + \left\lceil \log_{2r+1} \frac{N}{2r} \right\rceil$$

$$h_{min} = \lceil \log_{2r+1} (N+1) \rceil$$

$$h_{max}^+ = 2 + \left\lceil \log_{r+1} \frac{N}{2r} \right\rceil$$

$$h_{max} = 1 + \left\lceil \log_{r+1} \frac{N+1}{2} \right\rceil$$

OD – Datoteke s B-stablina

63 / 75

63

B*-stablo, B#-stablo, B+-stablo

- **Ažuriranje B+-stabla**

- upis novog elementa u B+-stablo vrši se na isti način kao pri formiranju B+-stabla
- brisanje
  - briše se i element u listu i , ako je ponovljen, element sa istom vrednošću ključa u nadređenom čvoru
- brisanje elementa iz čvora sa r elemenata
  - tehnika pozajmljivanja
  - tehnika spajanja čvorova

OD – Datoteke s B-stablina

64 / 75

64

Sadržaj

- Osnovno B-stablo
- Formiranje datoteke s B-stablom
- Traženje u datoteci s B-stablom
- Obrada datoteke s B-stablom
- Ažuriranje datoteke s B-stablom
- Ocena karakteristika datoteka s B-stablom
- B*-stablo, B[#]-stablo, B⁺-stablo
- Indeks-sekvencijalna datoteka s B-stablom

Indeks-sekvencijalna dat. s B-stablom

- **Indeks-sekvencijalna datoteka s B-stablom**
  - modifikacija B⁺-stabla
    - prevazilaženje glavnog nedostatka B⁺-stabla, ili neke od njegovih varijanti
    - za sva uspešna traženja sloga, potrebno je pristupiti primarnoj zoni
  - u slučaju indeks-sekvencijalne datoteke s B-stablom, uspešna traženja završavaju u listovima
  - strukturalno drugačija od B⁺-stabla
    - u listovima B⁺-stabla ne memorišu se parovi (k_e, P_e) , već kompletni slogovi
    - pogodna u situacijama kada kapacitet sloga nije preveliki
      - kako bi se očuvao solidan rang stabla

Indeks-sekvencijalna dat. s B-stablom

- **Indeks-sekvencijalna datoteka s B-stablom**
  - strukturalno drugačija od B⁺-stabla
  - Listovi B⁺-stabla postaju blokovi primarne zone
- **Primarna zona**
  - spregnuta struktura
  - slogovi uređeni saglasno rastućim vrednostima ključa
- **Zona indeksa**
  - spregnuta struktura = neterminalni čvorovi B⁺-stabla
  - osnovno B-stablo ili neka od varijanti (B^{*}, B[#])
  - u zonu indeksa propagiraju se najmanje vrednosti ključa svakog bloka primarne zone, osim prvog bloka

Indeks-sekvencijalna dat. s B-stablom

- **Indeks-sekvencijalna datoteka s B-stablom**
  - Primarna zona - faktor blokiranja
    - $f = 2r$
  - Primarna zona - broj blokova
    - kompletno stablo $B_{min} = \left\lceil \frac{N}{2r} \right\rceil = \left\lceil \frac{N}{f} \right\rceil$
    - poluprazno stablo $B_{max} = \left\lceil \frac{N}{r} \right\rceil = \left\lceil \frac{2N}{f} \right\rceil$
  - broj blokova kreće se u rasponu

$$B_{min} \leq B \leq B_{max}$$

Indeks-sekvencijalna dat. s B-stablom

- **Formiranje**

- analogno datoteci sa B⁺-stablom
  - može se početi od ulazne serijske ili ulazne sekvencijalne datoteke

- **Obrada**

- može se koristiti
  - i kao vodeća i kao obrađivana
  - i u režimu redosledne i u režimu direktne obrade
  - pogodnija za primenu u redoslednoj obradi
- u redoslednoj obradi, pristupa se (svim) blokovima primarne zone
  - pogodno da broj blokova primarne zone bude manji
    - za manje kapacitete slogova, postiže se veći r i manji B

Indeks-sekvencijalna dat. s B-stablom

- **Traženje i ažuriranje**

- postupci analogni onima koji se primenjuju u slučaju B⁺-stabla
- **traženje logički narednog sloga**
  - vrši se isključivo u blokovima primarne zone
  - primenom kombinacije metoda linearnog traženja i metode praćenja pokazivača
  - vrši se od tekućeg sloga primarne zone

Indeks-sekvencijalna dat. s B-stablom

- **Traženje i ažuriranje**

- **traženje slučajno odabranog sloga**

- počinje u korenu B-stabla i uvek se završava u bloku primarne zone – i za uspešno i za neuspešno traženje

- broj pristupa, uspešno

- samo jedan bafer u OM za stablo pristupa

$$R_u = h^{is} + 1$$

- broj pristupa, neuspešno

- samo jedan bafer u OM za stablo pristupa

$$R_n = h^{is} + 1$$

Indeks-sekvencijalna dat. s B-stablom

- **Traženje slučajno odabranog sloga**

- visina kompletnog B-stabla

$$h_{kp}^{is} = h_{kp}^+ - 1$$

$$h_{\min}^{is} = h_{\min}^+ - 1$$

- visina polupraznog B-stabla

$$h_{pp}^{is} = h_{pp}^+ - 1$$

$$h_{\max}^{is} = h_{\max}^+ - 1$$

Indeks-sekvencijalna dat. s B-stablom

- Visine B-stabla, B⁺-stabla i B-stabla IS datot.

$$- h_{min}^{is} \leq h^{is} \leq h_{max}^{is}$$

N	r	h_{min}	h_{max}	h_{min}^+	h_{max}^+	h_{min}^{is}	h_{max}^{is}
10^3	50	2	2	2	2	1	1
10^4	50	2	3	2	3	1	2
10^5	50	3	3	3	3	2	2
10^6	50	3	4	3	4	2	3

$$h_{min}^+ = 1 + \left\lceil \log_{2r+1} \frac{N}{2r} \right\rceil \quad h_{min}^{is} = h_{min}^+ - 1$$

$$h_{max}^+ = 2 + \left\lceil \log_{r+1} \frac{N}{2r} \right\rceil \quad h_{max}^{is} = h_{max}^+ - 1$$

OD – Datoteke s B-stabloma

73 / 75

73

Indeks-sekvencijalna dat. s B-stablom

- Ocena karakteristika indeksnih datoteka s B-stabloma

- pogodne i za direktnu i za redoslednu obradu
  - relativno brz pristup slučajno odabranom slogu
  - ne prevelik broj pristupa u redoslednoj obradi
    - za efikasniju redoslednu obradu koriste se indeks-sekvencijalne datoteke s B-stablom
      - » u slučajevima ne prevelikog kapaciteta sloga
- kompromisno rešenje pri izboru fizičke strukture podataka
  - nije optimalna organizacija ni za redoslednu ni za direktnu obradu, ali
  - organizacija, prisutna u svim savremenim SUBP, bez izuzetka

OD – Datoteke s B-stabloma

74 / 75

74

Sadržaj

- Osnovno B-stablo
- Formiranje datoteke s B-stablom
- Traženje u datoteci s B-stablom
- Obrada datoteke s B-stablom
- Ažuriranje datoteke s B-stablom
- Ocena karakteristika datoteka s B-stablom
- B*-stablo, B[#]-stablo, B⁺-stablo
- Indeks-sekvencijalna datoteka s B-stablom

Literatura

- Pavle Mogin: Strukture podataka i organizacija datoteka
  - Glava 13, osim poglavlja 13.12 i 13.13

Pitanja i komentari

Kraj prezentacije Organizacija datoteka

Indeksne datoteke s B-stabloma

B-stablo, formiranje, traženje,
ažuriranje i obrada indeksne
datoteke sa B-stablom

OD – Datoteke s B-stabloma